

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

2010-2011

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΕΚΠ64
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

1^H ΕΡΓΑΣΙΑ

«Προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων- Θεωρητικές προσεγγίσεις»

Σύμβουλος Καθηγήτρια : Σ Καλογρίδη

Φοιτητής: Μ. Παπαγρηγοράκης

1 Περίληψη

Σήμερα ο διάλογος για τη δια βίου μάθηση και εκπαίδευση είναι στο επίκεντρο των θεωρητικών αναζητήσεων και των προβληματισμό ερευνητών, ενώσεων εκπαιδευτικών, αλλά και του ευρύτερου κοινού. Ταυτόχρονα, τόσο στα κείμενα των διαμορφωτών πολιτικής, όσο και στα επίσημα κείμενα εθνικών και διεθνών οργανισμών, διαρκώς και πληθαίνουν οι αναφορές στη δια βίου εκπαίδευση, στο ρόλο και τη σημασία της στις σύγχρονες κοινωνίες, στους σκοπούς και τους στόχους της, αλλά και στο περιεχόμενο της.

Στην εργασία αυτή θα διερευνήσουμε το βαθμό στον οποίο δύο προγράμματα εκπαίδευσης, το «Ηρων 2» και η «Σχολή Γονέων» είναι προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων με βάση τους ορισμούς της UNESCO και του ΟΟΣΑ, θα περιγράψουμε το κατά πόσον οι συντάκτες τους υιοθετούν τα στοιχεία στα οποία συγκλίνουν οι θεωρίες για τη μάθηση ενηλίκων, το αν ακολουθούν τις βασικές αρχές στις οποίες συγκλίνουν οι θεωρίες μάθησης και τέλος θα εντοπίσουμε και θα αναδείξουμε τα στοιχεία εκείνα από τις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων που διαπνέουν τη φιλοσοφία του σχεδιασμού του κάθε προγράμματος.

Έννοιες κλειδιά: εκπαίδευση ενηλίκων, δια βίου μάθηση, θεωρίες μάθησης, θεωρίες εκπαίδευσης, πρόγραμμα εκπαίδευσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1	Περίληψη	σελ 3
2	Εισαγωγή	σελ 4
2.1	Εκπαίδευση Ενηλίκων οι ορισμοί.....	σελ 6
2.2	Η ένταξη των προγραμμάτων στους ορισμούς UNESCO και ΟΟΣΑ.....	σελ 6
3	Θεωρίες μάθησης - σημεία σύγκλισης	σελ 8
3.1	Αξιολόγηση των έργων με βάση τα σημεία σύγκλισης των θεωριών μάθησης.....	σελ 9
4	Θεωρίες εκπαίδευσης	σελ 12
4.1	Η φιλοσοφία σχεδιασμού των έργων.....	σελ 13
5	Καταληκτικές επισημάνσεις	σελ 14
6	Βιβλιογραφία	σελ 16
7	Παράρτημα	σελ 17

2 Εισαγωγή

Οι διαδικασίες μέσα από τις οποίες μαθαίνουν οι ενήλικες έχουν τυπικό ή άτυπο χαρακτήρα και αποτελούν ένα πεδίο το οποίο εκτείνεται από τη συμπληρωματική εκπαίδευση έως την επαγγελματική κατάρτιση, την κοινωνική εκπαίδευση όπως και την εκπαίδευση που στοχεύει στην προσωπική ανάπτυξη. Μια γενική τυπολογία σε σχέση με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες έχουν προτείνει οι Coombs & Ahmed (1974), σύμφωνα με την οποία: *Τυπικό χαρακτήρα* έχουν προγράμματα που οργανώνονται από θεσμοθετημένους ή μη, φορείς που συνθέτουν το εκπαιδευτικό σύστημα. Κατά συνθήκη *τυπικά* είναι όσα οργανώνονται από επίσημους φορείς εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος και τέλος *μη τυπικό χαρακτήρα* έχουν οι δραστηριότητες που οργανώνονται από εθελοντικούς φορείς και άτυπες ομάδες.

Ο όρος δια Βίου Εκπαίδευση, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το Cedefop (1996) αναφέρεται σε όλους τους τομείς της Εκπαίδευσης και παραπέμπει σε μια φιλοσοφική έννοια σύμφωνα με την οποία (Βεργίδης 2004) «...η εκπαίδευση θεωρείται μια μακροχρόνια διαδικασία που αρχίζει κατά τη γέννηση και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής...» . Σύμφωνα με τον Βεργίδη (2001): «Η δια Βίου εκπαίδευση αποτελεί μια προσέγγιση του συνόλου των μορφωτικών δραστηριοτήτων όλων των επιπέδων, που επιτρέπει τη συγκρότηση τους σε ένα εκπαιδευτικό συνεχές, σε διαρκή, αλληλεπίδραση με την κοινωνικοοικονομική, πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα....».

Η πληθώρα των διαφορετικού τύπου δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, οδήγησε οργανισμούς και ερευνητές σε προσπάθειες ανάπτυξης τυπολογιών για τις δραστηριότητες αυτές. Με κριτήριο τις ατομικές ανάγκες των συμμετεχόντων ο Lowe (1976), υπό την ιδιότητα του εμπειρογνώμονα της UNESCO, κατέταξε τις δραστηριότητες εκπαίδευσης ενηλίκων στις ακόλουθες κατηγορίες:

Η *συμπληρωματική εκπαίδευση*, συμπληρώνει τη βασική παιδεία και προσφέρει προϋποθέσεις πρόσβασης σε άλλες μορφές εκπαίδευσης αλλά και συμμετοχή στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι. Η *επαγγελματική κατάρτιση*, αναφέρεται στο «μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχει τις ειδικές επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες, με τις οποίες ολοκληρώνεται η επαγγελματική επάρκεια του εκπαιδευομένου...» (Cedefop 1996). Η *Κοινωνική εκπαίδευση* που αφορά ζητήματα οικογενειακών σχέσεων ανατροφής υγιεινής καταναλωτικής συμπεριφοράς, οικολογίας, Η *εκπαίδευση για την πολιτική και κοινωνική ζωή* που αφορά στα προγράμματα πολιτικής και κοινωνικής δραστηριότητας συνδικαλιστικής επιμόρφωσης και τέλος η *Εκπαίδευση για την προσωπική ανάπτυξη* που περιλαμβάνει ποικίλα προγράμματα, κουλτούρας, προσωπικά ενδιαφέροντα, θέατρο μουσική εικαστικά κλπ.

2.1 Εκπαίδευση Ενηλίκων - οι ορισμοί

Το φάσμα λοιπόν των δραστηριοτήτων από τις οποίες μαθαίνουν οι ενήλικες είναι αχανές και μεταβαλλόμενο. Είναι συνεπώς απαραίτητο να διαμορφωθούν κριτήρια και να διατυπωθεί ορισμός ώστε να διαπιστώνεται ποιες δραστηριότητες εντάσσονται στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Εδώ να αναφέρουμε ότι ο όρος ενήλικος δεν προσδιορίζεται με βάση την ηλικία. Σύμφωνα με τον Jarvis (1983) «Η ενηλικιότητα αποκτάται όταν το άτομο αντιμετωπίζεται από τους άλλους ως κοινωνικά ώριμο και ταυτόχρονα θεωρεί ότι έχει κατακτήσει αυτό το επίπεδο»

Ας δούμε στη συνέχεια πώς προσδιορίζεται το περιεχόμενο του όρου «εκπαίδευση ενηλίκων» στα κείμενα δύο μεγάλων διεθνών οργανισμών του ΟΟΣΑ και της UNESCO.

Σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΟΣΑ_(1977): «Η εκπαίδευση ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή ενδιαφέρον, που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου, που έχει υπερβεί. την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η κύρια δραστηριότητα του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση. Η σφαίρα. της επομένως καλύπτει μη επαγγελματικές, επαγγελματικές, γενικές, τυπικές και μη τυπικές σπουδές, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό σκοπό» (Rogers 1999).

Σύμφωνα με την UNESCO (1976), με τον όρο εκπαίδευση ενηλίκων εννοούμε: «Ολόκληρο το φάσμα των οργανωμένων εκπαιδευτικών διαδικασιών, οποιουδήποτε περιεχομένου ή επιπέδου και οιασδήποτε μεθόδου, είτε αυτές αφορούν αναγνωρισμένες ελεύθερες σπουδές είτε συνεχίζουν ή αναπληρώνουν την αρχική εκπαίδευση σε σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και σε σχολές μαθητείας, με τη βοήθεια των οποίων (διαδικασιών) άτομα θεωρούμενα ως ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν, αναπτύσσοντας τις ικανότητες τους, πλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν την τεχνική και επαγγελματική τους κατάρτιση στρέφονται προς νέες κατευθύνσεις και μεταβάλλουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές τους προς τη διπλή προοπτική της ολοκληρωμένης προσωπικής τους ανάπτυξης και της συμμετοχής τους σε μια ισορροπημένη και ανεξάρτητη κοινωνική, οικονομική, και πολιτιστική, ανάπτυξη».

2.2 Η ένταξη των προγραμμάτων στους ορισμούς UNESCO και ΟΟΣΑ

Το κάθε πρόγραμμα εκπαίδευσης που απευθύνεται σε ενήλικες δεν ικανοποιεί απαραίτητα και όλες τις προϋποθέσεις των ορισμών. Έτσι για τα προγράμματα «Ηρων 2» και «σχολή γονέων» διαπιστώνουμε ότι

Το πρόγραμμα «Ηρων 2» είναι οργανωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης, που καλύπτει τις προϋποθέσεις των ορισμών τόσο της UNESCO όσο και του ΟΟΣΑ, αφού απευθύνεται σε άτομα που έχουν υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, είναι σχεδιασμένο από εκπαιδευτικό φορέα, και η κύρια δραστηριότητα των εκπαιδευομένων δεν είναι η εκπαίδευση. Είναι πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων, “...Το έργο απευθύνεται σε όλους ανεξαιρέτως τους ενήλικες...” τυπικής μάθησης, αφού σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από θεσμοθετημένους φορείς εκπαίδευσης, “σχεδιάστηκε από τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.) του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και υλοποιείται από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.)” και ανήκει στην κατηγορία των προγραμμάτων κατάρτισης αφού έχει στόχο να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι βασικές γνώσεις και δεξιότητες στις νέες τεχνολογίες κάτι που θα τους βοηθήσει να προσαρμοστούν καλύτερα σε νέες επαγγελματικές συνθήκες “Το ψηφιακό αντό χάσμα προσπαθεί να γεφυρώσει το πρόγραμμα «Ηρων-2»..”.

Το πρόγραμμα «σχολή γονέων» είναι ένα οργανωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης, που καλύπτει τις προϋποθέσεις των ορισμών τόσο της UNESCO, αφού είναι οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία, «πρόκειται να λειτουργήσει Σχολές Γονέων στα σχολικά συγκροτήματα της πόλης», όσο και του ΟΟΣΑ αφού στη σχεδίασή του συμμετέχουν ο Δήμος που δεν είναι εκπαιδευτικός φορέας μεν αλλά και η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων που είναι εκπαιδευτικός φορέας. “Ο Δήμος σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων”. Σχεδιάστηκε και απευθύνεται **και** σε άτομα που έχουν υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, και η κύρια δραστηριότητα των εκπαιδευομένων δεν είναι η εκπαίδευση. Δεν είναι αμιγώς πρόγραμμα ενηλίκων, αφού απευθύνεται **και** σε ενήλικες αλλά χωρίς να αποκλείει τη συμμετοχή σε αυτό ατόμων που δεν είναι, αφού όλοι είναι εν δυνάμει μελλοντικοί γονείς “Τα προγράμματα απευθύνονται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, καθώς και σε μελλοντικούς γονείς”.. Είναι πρόγραμμα κατά συνθήκη τυπικής μάθησης αφού σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από θεσμοθετημένο όχι εκπαιδευτικό φορέα, “...Ο Δήμος ... πρόκειται να λειτουργήσει Σχολές Γονέων...” και ανήκει στην κατηγορία των προγραμμάτων προσωπικής εξέλιξης-αυτοεξέλιξης. αφού έχει στόχο την απόκτηση ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε θέματα οικογένειας, επικοινωνίας, βελτίωση γνώσεων πάνω στις ανάγκες των παιδιών, αντιμετώπισης συμπεριφορών...

Λέξεις 1000

3 Θεωρίες μάθησης - σημεία σύγκλισης

Θα μπορούσαμε λοιπόν να ορίσουμε ως μάθηση «τη διεργασία κατά την οποία η γνώση δημιουργείται μέσα σε έναν αέναο κύκλο, όπου το άτομο δρώντας, αποκτά συνεχώς νέες εμπειρίες, τις οποίες εν συνεχείᾳ τις επεξεργάζεται» (Kolb, 1984). Ο κορυφαίος καθηγητής και στοχαστής στ¹ην εκπαίδευση ενηλίκων P Jarvis, παρουσίασε ένα νέο ορισμό για τη μάθηση, αποτέλεσμα της τελευταίας ερευνητικής δουλειάς του, σε επιστημονική συνάντηση που πραγματοποιήθηκε από την Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων: "**Learning is the process whereby living organisms consciously experience and respond to their wider environment**".

Υπάρχουν πολλές και διαφορετικές θεωρίες όσον αφορά τη μάθηση. Οι περισσότερες στηρίζονται σε κάποια μορφή ερεθίσματος-αντίδρασης, αλλά πρόσφατες έρευνες υποστηρίζουν ότι το άτομο εμπλέκεται στη μάθηση μέσω μιας διεργασίας ενεργητικής διασύνδεσης είναι με τη γνώση είτε με το δικό του κοινωνικό και συνολικό περιβάλλον. Σύμφωνα με το Rogers (1998), οι βασικές θεωρίες μάθησης μπορούν να υποδιαιρεθούν σε τρείς κύριες ομάδες. Οι συμπεριφοριστικές, κυρίως της σχολής του ερεθίσματος-αντίδρασης με διαφορετικούς βαθμούς συνθετότητας, Οι γνωστικές που βασίζονται στη διαφορετική άποψη για τη φύση της γνώσης, και στις ανθρωπιστικές που βασίζονται σε αναλύσεις της προσωπικότητας και της κοινωνίας.

Παρά τις όποιες διαφορές τους υπάρχουν σημεία σύγκλισης των θεωριών αυτών: Ένα πρώτο κοινό σημείο είναι ότι το μοντέλο μάθησης «μεταφορά γνώσης» είναι μη αποτελεσματικό, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για εκπαίδευση ενηλίκων. Σύμφωνα με αυτό, οι εκπαιδευόμενοι είναι λίγο ή πολύ παθητικοί καλούμενοι να αφομοιώσουν τις γνώσεις και δεξιότητες που τους μεταδίδονται. Στον αντίποδα του μοντέλου αυτού προτείνεται εκείνο κατά το οποίο οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργητικά στην πορεία της μάθησης, επεξεργαζόμενοι το υλικό που χρειάζονται και προσπαθώντας να το ερμηνεύσουν με βάση την εμπειρία και τις προϋπάρχουσες γνώσεις. Ο Rogers (1999) υποστηρίζει ότι το τελευταίο αυτό μοντέλο συγκεντρώνει τα τελευταία χρόνια αυξανόμενη συναίνεση στους κύκλους των παιδαγωγών γενικά και στους κύκλους των εκπαιδευτών ενηλίκων γενικότερα.

Το δεύτερο σημείο σύγκλισης των μελετητών αφορά τους διάφορους μαθησιακούς τρόπους που χαρακτηρίζουν τους εκπαιδευόμενους. Καθένας προτιμά να μαθαίνει με ένα συγκεκριμένο τρόπο, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του και τις ικανότητές του. Μέσα από αυτό το πρίσμα οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να καταταγούν σε τέσσερεις βασικές κατηγορίες. Άλλοι προτιμούν να εμπλέκονται διαρκώς σε νέες εμπειρίες και να μαθαίνουν μέσα

από αυτές. Άλλοι προτιμούν να εξετάζουν όλες τις παραμέτρους πριν προχωρήσουν στη φάση της δράσης. Μια Τρίτη κατηγορία έχει την τάση να αντλεί σύνθετα διδάγματα από τη εμπειρία, θέλει να κατανοεί τα ζητήματα σφαιρικά, στο σύνολο των πτυχών τους. Τέλος η τέταρτη κατηγορία προτιμά να διοκιμάζει στην πράξη τις νέες ιδέες προκειμένου να διαπιστώνει τη αποτελεσματικότητά τους

Ένα τρίτο στοιχείο στο οποίο συγκλίνουν οι μελετητές είναι ότι η εμπειρία αποτελεί τη βάση κάθε μάθησης. Δηλαδή μάθηση σημαίνει να επεξεργάζεται κανείς την εμπειρία του, να δημιουργεί νοήματα και να διδάσκεται από αυτήν. Συνεπώς η δράση, η πράξη, αποτελεί συστατικό στοιχείο της μαθησιακής διεργασίας, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το προς γνώση αντικείμενο και όχι απλά ένα αποτέλεσμα της μάθησης, μια προσθήκη στο τέλος της.

3.1 Αξιολόγηση των έργων με βάση τα σημεία σύγκλισης των θεωριών μάθησης

Οι βασικές προϋποθέσεις ώστε οι ενήλικες να μαθαίνουν αποτελεσματικά συνοψίζονται στο ότι «η εκπαίδευση έχει εθελοντικό χαρακτήρα, αποσαφηνίζονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι, το πρόγραμμα είναι άψογα οργανωμένο και τέλος ότι το περιεχόμενο έχει άμεση σχέση με τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων» (Κόκκος 2008).

Αναλύοντας τα δύο κείμενα με βάση τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι

Όσον αφορά το πρόγραμμα «Ηρων 2»

Σημαντικό στοιχείο είναι ότι στο έργο τίθεται εκπαιδευτικός στόχος: «...το ψηφιακό αυτό χάσμα προσπαθεί να γεφυρώσει το πρόγραμμα «Ηρων-2»...» με απώτερο σκοπό να δώσει, στους εκπαιδευόμενους, τη δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι.

Η συμμετοχή στο πρόγραμμα έχει εθελοντικό χαρακτήρα «...πον **επιθυμούν** να εκπαιδευτούν ...» ενώ αναδεικνύεται και η ενεργή συμμετοχή «...να συμμετάσχει ενεργά στο κοινωνικό...». Φαίνεται ότι έχει εκ των προτέρων κατ' αρχήν διάγνωση των εκπαιδευτικών αναγκών, «να διδαχθεί αρχικά ένας βασικός κορμός όλης πον είναι απαραίτητος σε όλους τους εκπαιδευόμενους» ενώ παρακάτω προβλέπει προσαρμογή του προγράμματος σύμφωνα με τις ανάγκες των εκπαιδευομένων «...και οι υπόλοιπες ενότητες...να διδάσκονται με μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων...».

Αναδεικνύονται οι έννοιες ενήλικας και δια βίου μάθησης αφού, είναι ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων –με την έννοια της χρονολογικής ενηλικίωσης, «...Μοναδική προϋπόθεση συμμετοχής είναι οι εκπαιδευόμενοι να είναι άνω των 18 ετών...» και «...εντάσσεται στο

¹ στο πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Θέρμης Θεσσαλονίκης στις 5/6/2010 διαθέσιμο στο <http://edu4adults.blogspot.com/2010/06/peter-jarvis.html#ixzz14ElmKz8j>

πρόγραμμα εκπαίδευση και δια βίου μάθηση...» . Έτσι ο συντάκτης του φαίνεται να νιοθετεί βασικά στοιχεία στα οποία συγκλίνουν οι θεωρίες για τη μάθηση ενηλίκων αφού αναδεικνύονται οι έννοιες συμμετοχή και ενεργή συμμετοχή-και μάλιστα σε τέσσερα σημεία του κειμένου, οι προϋπάρχουσες γνώσεις «...αρχάριους στην πληροφορική...» αλλά και «...που δεν έχουν ολοκληρώσει τη δωδεκαετή βασική εκπαίδευση...», η επιθυμία, «...που επιθυμούν να εκπαιδευτούν και να αποκτήσουν βασικές γνώσεις...».

Απουσιάζουν άμεσες αναφορές σε βασικές έννοιες των θεωριών μάθησης όπως , επεξεργασία και ερμηνεία υλικού, εμπειρία, προσωπικότητα, ικανότητες, δημιουργία νοημάτων, δράση, πράξη καθώς και οι βασικές έννοιες της εκπαίδευσης ενηλίκων όπως ωριμότητα, υπευθυνότητα, κατάρτιση, αυτοκαθορισμός,, χρήστης προγράμματος. κλπ

Αναδεικνύονται οι έννοιες κλειδιά της μάθησης ενηλίκων όπως εκπαίδευση, «Εκπαίδευση ενηλίκων στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στις Νέες Τεχνολογίε...ς»η δια βίου μάθηση (υπάρχει σε τρία σημεία του κειμένου), ενήλικας,, η ανάπτυξη δεξιοτήτων, βελτίωση γνώσεων.

Όσον αφορά το πρόγραμμα «Σχολή Γονέων»

Όπως και στο πρόγραμμα «Ηρων 2» τίθεται εκπαιδευτικός στόχος: «Στόχος του έργου είναι η συστηματική ενημέρωση και εκπαίδευση των γονέων σε θέματα που αφορούν στη βελτίωση της επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια, στην ουσιαστική επικοινωνία των γονέων, στη βελτίωση των γνώσεων των γονέων πάνω στις ανάγκες των παιδιών σε κάθε στάδιο ανάπτυξής τους, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση δύσκολων συμπεριφορών των παιδιών τους και στη σταδιακή τροποποίηση των όποιων δυσλειτουργικών συμπεριφορών στο πλαίσιο της οικογένειας...». Ο συντάκτης εδώ φαίνεται να έχει αποφασίσει το περιεχόμενο του προγράμματος, χωρίς να λαμβάνει υπ όψιν τις όποιες ιδιαίτερες, ανάγκες των εκπαιδευομένων, αλλά και χωρίς να προβλέπεται κάτι τέτοιο στη διάρκεια της εξέλιξης του έργου, με αποτέλεσμα να μην είναι βέβαιο ότι το περιεχόμενο αυτό έχει άμεση σχέση με τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων. Αναδεικνύεται η εθελοντική συμμετοχή, κάτι που δεν αναφέρεται ρητά στο κείμενο, προκύπτει όμως από το ότι δεν υπάρχει αναφορά σε υποχρεωτικότητα.

Απουσιάζουν σε όλη την έκταση του κειμένου οι λέξεις ενήλικας και ενηλικιότητα. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα όλων των ηλικιών Δεν είναι απαραίτητα, πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων, ενώ απευθύνεται σε άτομα όλων των ηλικιών, αφού είναι όλοι εν δυνάμει γονείς. «Τα προγράμματα απενθύνονται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, καθώς και σε μελλοντικούς γονείς... », επομένως και σε παιδιά, μαθητές, φοιτητές. , χωρίς τις προϋποθέσεις που θα το χαρακτήριζαν ως τέτοιο.

Απουσιάζουν οι έννοιες δια βίου μάθηση ή δια βίου εκπαίδευση. Από πουθενά δεν φαίνεται ότι είναι ένα πρόγραμμα ενταγμένο σε μια διαδικασία δια βίου μάθησης ή δια βίου εκπαίδευσης, εκτός από το γεγονός ότι υποστηρίζεται από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Ο συντάκτης του δεν φαίνεται να υιοθετεί βασικά στοιχεία στα οποία συγκλίνουν οι θεωρίες για τη μάθηση ενηλίκων, αφού απουσιάζουν χαρακτηριστικά σχεδόν όλες βασικές έννοιες όπως ενεργή συμμετοχή, επεξεργασία και ερμηνεία υλικού, εμπειρία, προϋπάρχουσες γνώσεις, προσωπικότητα, ικανότητες, δημιουργία νοημάτων, δράση, πράξη

Αναδεικνύονται οι έννοιες κλειδιά της μάθησης ενηλίκων όπως εκπαίδευση «...στόχος είναι η εκπαίδευση των γονέων...», η ανάπτυξη δεξιοτήτων «...στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έγκαιρη διάγνωση...», βελτίωση γνώσεων «...σε θέματα που αφορούν στη βελτίωση της επικοινωνίας...». Απουσιάζουν βασικές έννοιες της εκπαίδευσης ενηλίκων όπως, οι ενήλικας, ωριμότητα, υπευθυνότητα, κατάρτιση, αυτοκαθορισμός, χρήστης προγράμματος, επιθυμία.

Λέξεις 1194

4 Θεωρίες εκπαίδευσης

Η έννοια της εκπαίδευσης παρά το ότι σχετίζεται με την έννοια της μάθησης, δεν ταυτίζεται με αυτή. Ο Rogers (1998) ορίζει την εκπαίδευση ως σχεδιασμένη και συγκροτημένη μάθηση που έχει σαφή στόχο και αποβλέπει σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα, ενώ σύμφωνα με τον με τον Κόκκο (2005), εκπαίδευση είναι η συνειδητή μάθηση όπου ο συμμετέχων συνειδητά επιλέγει το συγκεκριμένο αντικείμενο μελέτης και το οποίο είναι σχεδιασμένο με συγκρότηση από κάποιο φορέα παροχής μάθησης.

Ανάμεσα στους πιο σημαντικούς μελετητές που ασχολήθηκαν με την εκπαίδευση ενηλίκων συγκαταλέγονται και οι M. Knowles, P. Freire, P. Jarvis, J. Mezirow κλπ

Η ανδραγωγική θεωρία η οποία πρωτοεμφανίστηκε στη δεκαετία του 1960 από τον **Malcolm Knowles** χαρακτηρίσθηκε ως η τέχνη και η επιστήμη του να βοηθάς τους ενήλικες να μαθαίνουν. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια δια-δραστική διεργασία ερμηνείας, η οποία οδηγεί στο συνεχή μετασχηματισμό των βιωμάτων των ενήλικων εκπαιδευομένων. Στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αυτο-πραγμάτωση των εκπαιδευομένων, αλλά και στον διευκολυντικό ρόλο του εκπαιδευτή. Βασική προϋπόθεση σε αυτού του είδους τη προσέγγιση είναι καταρχήν η δημιουργία συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος, η ανάπτυξη συγκεκριμένων θεμάτων και η οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και στους στόχους του προγράμματος, όπως και η έγκυρη και σωστή διάγνωση των αναγκών και των ενδιαφερόντων των εκπαιδευομένων.

Στα κείμενα του Freire διαφαίνεται ξεκάθαρα η άποψή του πως ο στόχος της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι να συνειδητοποιήσουν οι κυριαρχούμενοι τις αιτίες της καταπίεσης τους και στη συνέχεια να δράσουν πολιτικά για να αποτινάξουν την εξάρτηση. Η έννοια της σύγκρουσης, θεωρεί, πως υπάρχει στη συνείδησή μας και όσο την αποφεύγουμε συντηρούμε τα κακώς κείμενα. (Βαρσαμίδου 2010)

Σύμφωνα με τον **Mezirow**, στη θεωρία της *μετασχηματίζουσας μάθησης*, το κεντρικό ζητούμενο στην ενήλικη μάθηση είναι να βοηθά τους εκπαιδευομένους να επανεξετάζουν τα θεμέλια των εσφαλμένων αντιλήψεων τους και να αμφισβητούν την εγκυρότητα εκείνων που έχουν αποβεί δυσλειτουργικές, ούτως ώστε να διαμορφώνουν μια περισσότερο βιώσιμη εικόνα του κόσμου και της θέσης τους μέσα σε αυτόν.

Σύμφωνα με τον Jarvis (2004), η ανάγκη για μάθηση αποτελεί συστατικό στοιχείο της ανθρώπινης υπόστασης και είναι θεμελιώδης για την ανάπτυξη του ατόμου και τη διαμόρφωση της σχέσης του με την κοινωνία. Οι άνθρωποι δεν είναι απλοί δέκτες των κοινωνικών αλλαγών, είναι δρώντα υποκείμενα που βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τον κοινωνικό περίγυρο

και συντελούν στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίγνεσθαι. Ο Κόκκος (2005) αναλύοντας την προσέγγιση του Jarvis, αναφέρει χαρακτηριστικά πως το άτομο επηρεάζεται βαθιά από κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, ενώ ταυτόχρονα, σπανίως, έχει επίγνωση αυτού του επηρεασμού, κατά συνέπεια είναι αναγκαίο να δίδεται έμφαση στη διερεύνηση των κοινωνικών διαστάσεων των φαινομένων της μάθησης και της εκπαίδευσης.

4.1 Η φιλοσοφία σχεδιασμού των έργων «Hρων 2» και «σχολή γονέων»

Αναλύοντας τις διαφορές των έργων των θεμελιωτών της εκπαίδευσης ενηλίκων προκύπτει ότι δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός κορμός θεωρητικών προσεγγίσεων για το ρόλο και τη λειτουργία της. Εντούτοις διαφαίνονται κάποια κοινά σημεία μεταξύ των προσεγγίσεων αυτών. Όλοι επισημαίνουν τη σημασία της επεξεργασίας της εμπειρίας στην ενήλικη μάθηση και προτείνουν μεθοδολογίες για τη συστηματική ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε όλα τα στάδια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Πρόγραμμα «Hρων 2»

Από την προβληματική που αναπτύσσεται και το στόχο του προγράμματος όπως διατυπώνεται:: «Ενα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού που δεν κατέχει βασικές δεξιότητες πάνω στις νέες τεχνολογίες, αδυνατεί να συμμετάσχει ενεργά στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι. ... Το ψηφιακό αυτό χάσμα προσπαθεί να γεφυρώσει το πρόγραμμα» φαίνεται ότι ο απότερος στόχος του προγράμματος είναι η γεφύρωση του μορφωτικού χάσματος ώστε να επιτευχθεί η ένταξη και η ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε κοινωνικές οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές δράσεις. Αυτό είναι ένα στοιχείο που μας οδηγεί σε φιλοσοφικές προσεγγίσεις με στοιχεία κυρίως από τη θεωρία jarvis.

Εδώ δεν πρέπει να παραβλέψουμε ότι η συμμετοχή είναι σημείο σύγκλισης όλων των θεωριών, άλλωστε η έννοια που χαρακτηρίζει το έργο του Freire είναι αυτής της κοινωνικής αλλαγής, που προϋποθέτει τη συμμετοχή που είναι στόχος του προγράμματος. Για τον Freire, όπως και για τον Jarvis, η εκπαίδευση ενηλίκων τα χαρακτηριστικά οργανωμένης προσπάθειας που έχει ως σκοπό να αμφισβητήσουν οι συμμετέχοντες όλα αυτά που προηγουμένως θεωρούσαν δεδομένα και στη συνέχεια ενεργώντας πάνω στην πραγματικότητα να μπορέσουν να τη μετασχηματίσουν. Ο Κόκκος(2005) επιχειρώντας μια πληρέστερη σύγκριση μεταξύ Freire, Jarvis, Mezirow διαπιστώνει πως το κυρίαρχο ζήτημα και για τους τρεις είναι η χειραφέτηση των εκπαιδευομένων μέσα από την ενεργητική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διεργασία και την κριτική επεξεργασία των εμπειριών τους. Η προσέγγιση του Jarvis, σύμφωνα με τον Έλληνα θεωρητικό, είναι πληρέστερη από εκείνη του Mezirow, γιατί διερευνά σε βάθος την αλληλεπίδραση της εκπαίδευσης με το κοινωνικό πλαίσιο, ενώ σε σύγκριση με τις θέσεις του

Freire, εξετάζει πιο κριτικά το ζήτημα της παρέμβασης του εκπαιδευτή στο αντιληπτικό σύμπαν των εκπαιδευομένων.

Πρόγραμμα «Σχολή Γονέων»

Το βασικό στοιχείο που αναδεικνύεται από το στόχος του έργου «...η σταδιακή τροποποίηση των όποιων δυσλειτουργικών συμπεριφορών στο πλαίσιο της οικογένειας...» είναι η τροποποίηση δυσλειτουργικών συμπεριφορών, παραπέμπει στην θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης του Mezirow σύμφωνα με τον οποίο «η μάθηση που εμπεριέχει κριτικό στοχασμό μπορεί να επιφέρει μετασχηματισμούς στο σύστημα αντιλήψεων των ενηλίκων» (Mezirow 1991). Παρά το ότι ο Freire όπως και ο Mezirow θεωρούν πως το μοναδικό μέσο προκειμένου να επιτευχθεί η αμφισβήτηση και στη συνέχεια, ο μετασχηματισμός της πραγματικότητας είναι ο κριτικός στοχασμός από την πλευρά των εκπαιδευομένων, ο Mezirow σε σχέση με τον Freire παρουσιάζεται εξαιρετικά επιφυλακτικός ως προς το ζήτημα της κοινωνικής και πολιτικής δράσης των εκπαιδευομένων. Θεωρεί πως τα αποτελέσματα της μετασχηματίζουσας μάθησης είναι δυνατό να περιορίζονται μόνο στην αλλαγή της προσωπικότητας και πιστεύει πως οι εκπαιδευτές δεν πρέπει με κανένα τρόπο να ευαισθητοποιούν τους συμμετέχοντες υπέρ κάποιας συγκεκριμένης μορφής δράσης, αλλά να τους αφήνουν ελευθέρους να αποφασίζουν μέσα από ένα μεγάλο φάσμα επιλογών.

Λέξεις 926

5 Καταληκτικές επισημάνσεις

Οι ραγδαίες μεταβολές σε παγκόσμια κλίμακα τόσο στο οικονομικό-τεχνολογικό επίπεδο όσο και στο κοινωνικό-πολιτισμικό, παράλληλα με τις σαρωτικές μετακινήσεις πληθυσμών αλλά και την ένταση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, διογκώνουν σήμερα τη ζήτηση για εκπαίδευση ενηλίκων. Έτσι βλέπουμε να πραγματοποιείται πληθώρα προγραμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων. Ποια όμως είναι η ποιότητα και η αποτελεσματικότητά τους; Σε πολλές περιπτώσεις η σχεδίασή τους δεν ικανοποιεί τις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων. Οι περισσότεροι οργανωτές, εκπαιδευτές ή σχεδιαστές τέτοιων προγραμάτων εξακολουθούν να μην έχουν τα απαραίτητα θεωρητικά εφόδια για την άσκηση του έργου τους.

Στη Χώρα μας η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί αναπτυσσόμενο πεδίο δραστηριοτήτων εφοδιασμένο με έντονη κοινωνική ζήτηση και σημαντική χρηματοδότηση από την πλευρά της πολιτείας αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ενσωμάτωσε την ανάγκη αυτή στην πολιτική της. Είναι χαρακτηριστικό το πλέον επίσημο κείμενο της ΕΕ το «White book» που αναφέρει: «...Η εκπαίδευση και κατάρτιση, περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν θα αποτελέσουν

τις κύριες συνιστώσες της ταυτότητας καθενός, της κοινωνικής προόδου και της προσωπικής ανάπτυξης... Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ακτινοβολία της, θα προκύψουν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ικανότητά της να παρακολουθήσει την κίνηση προς την κοινωνία της γνώσης...». **European Commission, White Book, 1995**

6 Βιβλιογραφία

- Βεργίδης Δ.** (2000), *Σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων για ειδικές κοινωνικές ομάδες*, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, 2000.
- Βεργίδης, Δ., και Καραλής, Θ.**, (2004) *Τυπολογίες και στρατηγικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*, Εκπαίδευση Ενηλίκων, τεύχος 2, Μάιος-Αύγουστος 2004, σελ.:11-16
- Cedefop**, (1996) *Quality issues and trends in vocational education and training in Europe*. LC1047 E8B45.
- Cedefop** (2000), *Making Learning Visible*, Thessaloniki, 2000.
- Coombs P. A., Ahmed M. (1974), *Attacking Rural Poverty: How Non-formal Education Can Help*, John
- European Commission**, *White Book: Teaching and Learning – Towards the Learning Society*, European Communities, Brussels, 1995.
- Freire, P.** (2006) *Δέκα επιστολές προς εκείνους που τολμούν να διδάσκουν*. Επίκεντρο, Αθήνα
- Kolb, D.A.**, (1984) *Experiential Learning: experience as the source of learning and development* New Jersey: Prentice-Hall.
- Κόκκος Α.** (2008) *Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων*, τόμος Α Θεωρητικές προσεγγίσεις, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρα 2008.
- Κόκκος, Α.** (2005) *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*, Μεταίχμιο Αθήνα 2005
- Lowe J.** (1976) *L'Education des Adultes: Perspectives Mondiales*, Paris: Les Presses de l'Unesco
- Mezirow, J.** (1991) *Transformative Dimensions of Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mezirow, J** (2007). *Η μετασχηματίζοντας μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο 2007.
- Βαρσαμίδου Α, Ρες Γ**(2010) «Ερμηνευτική προσέγγιση τριών θεμελιωδών κειμένων του πεδίου της Εκπαίδευσης Ενηλίκων» 2010, διαθέσιμο στο διαδίκτυο
http://edu4adults.blogspot.com/2010/09/blog-post_4285.html#axzz154EelVwj
- Rogers A. (1999)**, *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 1999.
- UNESCO (1976)**, *Recommendation on the Development of Adult Education–Nairobi Conference*, UNESCO, Paris, 1976.

7 Παράρτημα I

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄. Πρόγραμμα «Ηρων-2»:

Εκπαίδευση ενηλίκων στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στις Νέες Τεχνολογίες

Το πρόγραμμα «Ηρων-2» σχεδιάστηκε από τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.) του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και υλοποιείται από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.). Εντάσσεται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από το Ελληνικό δημόσιο.

Στόχος του προγράμματος: Οι συνεχείς εξελίξεις στο πεδίο των επιστημών, η διαρκής ανάπτυξη και διείσδυση των νέων τεχνολογιών στο σύγχρονο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον σε συνδυασμό με τις γενικότερες τάσεις που παρατηρούνται στην απασχόληση για διεύρυνση της χρήσης εργαλείων πληροφορικής δημιουργούν μια νέα εναίσθητη ομάδα πολιτών, τους «ψηφιακά αναλφάβητους». Ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού που δεν κατέχει βασικές δεξιότητες πάνω στις νέες τεχνολογίες, αδυνατεί να συμμετάσχει ενεργά στο κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι. Στη χώρα μας το ποσοστό αυτό του πληθυσμού είναι μεγαλύτερο από εκείνο των εταίρων μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ψηφιακό αυτό χάσμα προσπαθεί να γεφυρώσει το πρόγραμμα «Ηρων-2». Συμμετέχοντες στο πρόγραμμα: Το έργο απευθύνεται σε όλους ανεξαιρέτως τους ενήλικες, αρχάριους στην πληροφορική, που επιθυμούν να εκπαιδευτούν και να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες στις Νέες Τεχνολογίες. Μοναδική προϋπόθεση συμμετοχής είναι οι εκπαιδευόμενοι να είναι άνω των 18 ετών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται ώστε να συμμετάσχουν όσο το δυνατό περισσότερα άτομα από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως μετανάστες, φυλακισμένοι, άτομα με αναπηρία, αθίγγανοι και όσοι δεν έχουν ολοκληρώσει δωδεκαετή βασική εκπαίδευση.

Περιεχόμενο του προγράμματος: Η φιλοσοφία του προγράμματος είναι, να διδαχθεί αρχικά ένας βασικός κορμός ύλης που είναι απαραίτητος σε όλους τους εκπαιδευόμενους (Λειτουργικό Σύστημα Windows) και οι υπόλοιπες ενότητες (επεξεργασία κειμένου, υπολογιστικά φύλλα, χρήση διαδικτύου και προγράμματα παρουσιάσεων) να διδάσκονται σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων. Συγκεκριμένα διδάσκονται: Βασικές έννοιες πληροφορικής Η χρήση του λειτουργικού συστήματος Windows Η χρήση κειμενογράφου (Word) Η χρήση υπολογιστών φύλλων (Excel)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄. Έναρξη Λειτουργίας Σχολών Γονέων

Ο Δήμος σε συνεργασία με την Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων πρόκειται να λειτουργήσει Σχολές Γονέων στα σχολικά συγκροτήματα της πόλης. Με την υποστήριξη του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.Ε.Κ.Ε.) στις Σχολές Γονέων πρόκειται να αναπτυχθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα « Συμβουλευτική Γονέων » διάρκειας 40 ωρών και «Σχέσεις Σχολείου - Οικογένειας», διάρκειας 20 ωρών.

Τα προγράμματα απευθύνονται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, καθώς και σε μελλοντικούς γονείς.

Στόχος του έργου είναι η συστηματική ενημέρωση και εκπαίδευση των γονέων σε θέματα που αφορούν στη βελτίωση της επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια, στην ουσιαστική επικοινωνία των γονέων, στη βελτίωση των γνώσεων των γονέων πάνω στις ανάγκες των παιδιών σε κάθε στάδιο ανάπτυξής τους, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση δύσκολων συμπεριφορών των παιδιών τους και στη σταδιακή τροποποίηση των όποιων δυσλειτουργικών συμπεριφορών στο πλαίσιο της οικογένειας.